

El mero (*Epinephelus guaza*)

(ALDC, VIII, 1758. El mero)

El mero és un “peix de la família dels serrànids, de cos robust i boca molt grossa, de fins a 1 metre de llargada i 60 quilos de pes, de color bru rogenc amb taques disperses més clares, molt sedentari, de carn molt apreciada (*Epinephelus guaza*)” (DIEC); viu en litorals rocosos, s’amaga en coves i es troba al Mediterrani, la costa atlàntica i l’africana (Riedl, 1986: 698; *Fishes*, 1984, II: 785-786). El mot derivaria de *MĚRUS, var. de MĚRŮLUS (MĚRŮLA es referia a ‘peixos saxàtils’), que, interpretat com a dim. pel suf. -ULUS, aplicat sovint a làbrids, hauria donat origen, a través del mossàrab, a un pseudoprimitiu *MĚRUS, cat. *mero*, pel seu cos més voluminós (cf. oc. *mero*, fr. *mérou*, cast. *mero*), sense oblidar la possible influència del cast. en la difusió d’aquest mot, però en la presència cat. s’hauria de tenir present l’oc. *mero* [m'eru]; quant a la var. *nero*, Gulsoy (1982; *DECat*) proposa una possible relació amb el der. ant. de NIGRUM, *nerē*, *ner*, probablement motivat pel color fosc del peix, però no descarta la possibilitat d’associació del nom de l’emperador romà NERŌ, -ŌNIS “potser pel posat majestàtic d’aquest peix de cos voluminós [...], que té alhora la fama de ser menjar dels reis i emperadors” (Gulsoy, *DECat*; “bocado de príncipes”, Cobarrubias), motivació que difereix de la de Coromines: “per la voracitat i crueltat que s’atribueix a aquest peix de boca i grandària enormes i com a aplicació figurada de *Nero*, el prototipus de la crueltat i dels instints matancers” (*DECat*, n. 27 a *nero*). Encara que hi hagi semantismes semblants pels quals un nom de sobirà esdevé nom de peix (*reig*, *emperador*, veg. més avall *anfós*), cal tenir en compte que el mall. *nero* s’usa només dins la locució *estar fet un nero* ‘estar irritat’. *Miero* 167 deu ser una ultracorrecció associada a la diftongació de /ɛ/ del cast. (FĚRRUM > *hierro*) però

que aquesta llengua no practica en aquest cas; *merú* 5 és un manlleu al fr. *mérou*.

Anfós (s. XIII) (var. *anfós llis* 82, que és una altra espècie) prové probablement del nom de persona *Anfós* ‘Alfons’ “potser per certes qualitats humanals que se li han fantasiat; de fet sembla que *Alfons*, *Alfonso* [...] també s’han usat com a nom de l’*anfós*”; “no és pas el primer cas amb noms de peixos [...], especialment quan es tracta d’un peix de gust refinat, mereixedor del nom d’un rei” (*DECat*); l’oc. *anfós*, *anfonso* és recollit a Mistral com a “poisson de mer nommé *alfonso* en catalan” (s. v. *anfous*); *anfossol* 72, 79 és un dim. que designa l’espècie jove, format amb el suf. -ol (< -OLU), com *estanyol*, *rierol*, etc. Coromines es refereix tangencialment a *enfú* ‘sonso’ (*Gymnamodytes cicerellus*) sobre el qual manifesta: “sembla venir d’alguna variant mossaràbiga d’*anfós*” (*DECat*, s. v. *enfú* i *anfós*), però creiem que és millor partir del mot dialectal *enfús* ‘soterrat, tapat, capficat’, participi de *enfondre*; la -s s’hauria suprimit per la idea de plural que implicava (Veny, 1986 c i 2001 a: 206). L’alg. *xèrnia* 85 (var. *xènia* 85) és un manlleu als dialectes italo-romànics meridionals, on prové del llat. tardà ACERNIA, amb palatalització de C’; el cat. *xerna* 70, 77, 79, 82 (var. *gerna* 72) tindria el mateix origen, sense complicitat amb el mossàrab, com proposava Coromines (cf. Veny, 2011 d).

Des d’un eix diacrònic, *anfós* era general en la llengua antiga, avui conservat només en bal.; *mero* és general a tota la costa peninsular on el cast. hauria tingut algun paper en la seva difusió; és dubtós, al nostre parer, l’origen de la var. *nero*, que podria ser resultat d’una equivalència acústica de nasal *m* = *n*.

Són mots normatius *nero*, des del DOrt, 1917, i *anfós*, *mero*, des del DIEC₁, 1995.